

Dierenarts Saskia van Rooy ontdekte dat zwanendrifters veelvuldig de wet overtreden. Ze filmde en openbaarde hun bloedige praktijken. Nu vreest ze voor haar veiligheid.

INTERVIEW **Emiel Hakkenes**

Het klinkt nostalgisch, maar het is dierenmishandeling

Als Saskia van Rooy over de binnenwegen van het Groene Hart rijdt, kijkt ze stevast heen en weer. Van het water naar het polderland, om te zien waar de zwanen zitten. Als ze een koppel heeft gevonden (zwanen zijn nogal honkvast), maakt ze er uitvoerig studie van, met het blote oog of met een camera: zijn het mannetje en het vrouwtje er allebei, hoeveel jongen hebben ze bij zich? Dat is snel vast te stellen. Lastiger te ontdekken is of de dieren een pootring dragen, of er een code op hun snavel is getatoeëerd en of hun beide vleugels nog intact zijn.

Met een dierenartsdiploma op zak en een werkkamer vol wetbundels bindt Saskia van Rooy de strijd aan met het zwanendriften. Die eeuwenoude praktijk (het in de vrije natuur houden van zwanen voor kweek en handel) is tegenwoordig aan strenge regels gebonden. Die regels, heeft De Rooy de afgelopen paar jaar gemerkt, worden geschonden. De handhavers van de wet zijn volgens haar maar moeilijk te interesseren voor het leed dat de zwaan wordt aangedaan. Maar het tij lijkt te keren: staatssecretaris Dijksma van economische zaken wil het zwanendriften verbieden, en de twee zwanendrifters die Nederland telt, riskeren sinds begin mei een dwangsom als blijkt dat zij doorgaan met het illegaal vangen, ringen en verminken van zwanen.

Schokkende video-opnamen

Saskia van Rooy beschouwt die maatregelen als haar verdienste. Zij attendeerde autoriteiten op de praktijken van zwanendrifters, waarvan ze video-opnamen had gemaakt. Die (schokkende) beelden gaf ze ook aan tv-programma 'EenVan-daag', dat ze onlangs uitzond. Vanavond volgt een tweede uitzending.

Daar betaalde Van Rooy een persoonlijke prijs voor. Ze werd door boze zwanendrifters mishandeld, van haar fiets geslagen en in de sloot gegooid – ook dat staat op video. Er is aangifte tegen haar gedaan wegens stalking; haar advocaat heeft staatssecretaris Dijksma gevraagd haar bescherming te bieden.

In de keuken van haar huis opent Saskia van Rooy de vriezer en haalt een van de lades eruit. Daarin liggen de bevroren lijkjes van twee jonge wilde zwanen. "Ze zaten in de sloot bij mijn overbuurvrouw. Ze zijn gevangen door een zwanendrifter, maar zo hardhandig dat ze het niet hebben overleefd." De zwaantjes zijn ongeveer 10 weken oud en hebben het formaat van een bescheiden kat. Nog op deze leeftijd, zegt De Rooy, worden jonge zwanen door drifters 'geleewiekt'. Daarbij wordt een stuk van de vleugel (het middenhandsbeentje waaraan de slagpennen groeien) met een schaar geamputeerd. Sinds 1996 is dat verboden, behalve voor dierenartsen. En ter vergelijking: bij kalcoenen is leewieken toegestaan tot ze twee dagen oud zijn. "Ik heb gezien hoe zwanen van vijf maanden oud werden geleewiekt", zegt Van Rooy. "Dat is alsof je bij een middelgrote hond een poot afhakt."

Het leewieken van zwanen moet voorkomen dat de dieren wegvliegen. Eenmaal volwassen kunnen ze dan gemakkelijk worden gevangen om te worden verhandeld. Van Rooy: "De gevangen zwanen worden eerst naar een opslag gebracht en van daaruit verhandeld over de he-

Saskia van Rooy met twee jonge zwanen die slachtoffer werden van drifters. FOTO JÖRGEN CARIS

Van Rooy werd door boze zwanendrifters mishandeld, van haar fiets geslagen en in de sloot gegooid

le wereld." In China geldt een zwaan naar verluidt als symbool van rijkdom; in Polen en Frankrijk zouden ze worden gegeten.

Maar wildhandel is in Nederland verboden en het vangen van wilde zwanen ook. De zwanendrifters kregen in 2013 een ontheffing: de zwanen die zij op dat moment bezaten, hoefden ze niet te ringen, maar de drifters zouden in de toekomst moeten aantonen dat al hun dieren van deze legaal gehouden zwanen afstamden. Daarvoor zouden zij zwanenkuikens moeten

Zwaan voor 1000 euro

Het beroep van zwanendrifter stamt vermoedelijk uit de twaalfde eeuw. Hoewel in de twintigste eeuw bij publiek en politiek de overtuiging ontstond dat het onwenselijk was dieren te vangen om ze te doden, werd aan het zwanendriften een cultuurhistorische waarde toegekend. Daarom werd het niet verboden. De verwachting was dat het beroep zou uitsterven en de resterende drifters kregen een ontheffing. De handelswaarde van een zwaan varieert op internet van 50 euro per dier in België tot meer dan 1000 euro in de VS.

ringen, door een dierenarts laten leewieken en van een tatoeage voorzien – om ze te onderscheiden van wilde zwanen.

In de praktijk, ontdekte Van Rooy, vangen drifters volop wilde zwanen. Om te voorkomen dat een volwassen gevangen zwaan weer wegvliegt, worden slagpennen uit de vleugel getrokken. Van Rooy: "Die veren zitten muurvast in het been. Het uittrekken moet je vergelijken met het uittrekken van een tand bij een mens. Ik word er misselijk van als ik dat zie."

Levensgevaarlijk

Dan gaat de telefoon. In de wijde omtrek heeft Van Rooy met bewoners afgesproken dat die haar waarschuwen als zij zwanendrifters aan het werk zien of als er zwanen verdwijnen. Nu meldt een bewoonster dat zij een dode zwaan in een sloot heeft gezien. Van Rooy staat op, pakt haar camera en loopt naar de auto. Onder tusschen denkt ze hardop over wat er gebeurd kan zijn: de zwaan kan gewond geraakt zijn bij een poging hem te vangen, of er kan een infectie zijn ontstaan na het uittrekken van zijn slagpennen – dat is altijd een bloederig en pijnlijk gebeuren. Rijgend door de polder valt Van Rooy op dat er weinig zwanen te zien zijn. Zou het gebied zijn leeggevangen?

Daar is de sloot met de dode zwaan. Het is een mannetje met zwarte poten, bloed druipend uit zijn bek. Van Rooy knielt bij het dier neer en inspecteert het. "Honderd procent wild." Deze zwaan is niet door toedoen van een drifter doodgegaan. Maar wat er wel gebeurd is? Bij dit mannetje hoorde een vrouwtje met jongen. Die zijn niet te zien – zouden ze gevangen zijn? Van Rooy haalt de dode zwaan uit het water en legt hem in de schaduw van wat struiken. Straks zal ze de dierenambulance bellen. Eerst wil ze het dier onderzoeken en navraag doen bij buurtbewoners of die iets hebben gezien. Feiten verzamelen en een dossier vormen, daar gaat het om, zegt Van Rooy.

Waarom is ze zo begaan met de zwaan? Wat drijft Van Rooy? "Zwanendriften klinkt nostalgisch, maar het is dierenmishandeling. Daartegen niets doen, kan ik niet met mijzelf verenigen." En de gevaren voor haar persoonlijke veiligheid? "Ik ben in levensgevaarlijke situaties terechtgekomen. Ik kijk permanent over mijn schouder. Maar dat is mijn lot als klokkenluidster. Ik buig niet voor misstanden."